

Oikeusministeriö
kirjaamo.om@gov.fi

Sisäministeriön lausunto työryhmän mietinnöstä; Ihmiskauppadirektiivinmuutosdirektiivin täytäntöönpano

Johdanto

Oikeusministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa työryhmän mietinnöstä ”Ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:45)”. Mietintö on laadittu hallituksen esityksen muotoon. Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain vapauteen kohdistuvia rikoksia koskevassa 25 luvussa muutettaisiin ihmiskauppasäännöstä (3 §) siten, että sijaissynnyttäjäksi saattaminen lisättäisiin pykälään yhdeksi teon tarkoitukseksi. Toiseksi lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi rangaistussäännös, joka koskisi ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä (ehdotettava uusi 3 d §). Kolmanneksi luvun oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaa säännöstä (10 §) ehdotetaan muutettavaksi siten, että edellä mainittu uusi rangaistussäännös tulisi oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Lisäksi ehdotetaan rikoslain muuttamisen johdosta tarpeellisten muutosten tekemistä pakkokeinolakiin, poliisilakiin, oikeudenkäymiskaareen ja esitutkintalakiin.

Lausunto

1. Huomiot rikoslain 25 luvun 3 §:ään ehdotettavasta muutoksesta (sijaissynnyttäjäksi saattamista koskevan teon tarkoituksen lisääminen ihmiskauppaa koskevaan pykälään)

Sisäministeriö pitää ehdotusta erittäin kannatettavana. On tärkeää, ettei ehdotuksen mukaisella muutoksella kriminalisoitaisi yleisesti kaikkia sijaissynnytyjärjestelyjä sellaisinaan, vaan ainoastaan niitä tapauksia, joissa myös ihmiskaupparikoksen muut osa-alueet täyttyvät. Jotta sijaissynnytystä koskevassa tilanteessa olisi kyse ihmiskaupasta, edellytettäisiin jonkin 1 momentissa mainitun teko-tavan käyttämistä ja jonkin momentissa mainitun keinon käyttämistä. On perusteltua, että rikoslain vapauteen kohdistuvia rikoksia koskevan luvun ihmiskauppasäännökseen ehdotetaan muutosta niin, että sijaissynnyttäjäksi saattaminen lisättäisiin yhdeksi teon tarkoitukseksi. Sisäministeriö yhtyy työryhmän mietinnössä esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta voidaan pitää perusteltuna sitä, että rikoslain 25 luvun 3 §:n 1 momentin sisältämään teon tarkoitusten listaan lisättäisiin nimenomaisesti henkilön sijaissynnyttäjäksi saattamista koskeva tunnusmerkki.

Työryhmämietinnön mukaisesti on perusteltua, ettei minkään 1 momentissa mainitun keinon käyttämisestä kuitenkaan edellytettäisi, jos sijaissynnyttäjäksi aiottu tai saatettu olisi alle 18-vuotias. Ihmiskaupan kohteena olevan henkilön ei voida katsoa ryhtyvän sijaissynnyttäjäksi aidosti

Postiosoite
Postadress
Postal Address
SisäministeriöKäyntiosoite
Besöksadress
OfficePuhelin
Telefon
TelephoneFaksi
Fax
Faxs-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internetPL 26
00023 ValtioneuvostoKirkkokatu 12
Helsinki0295 480 171
+358 295 480 17109 160 44635
+358 9 160 44635kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

vapaaehtoisesti eikä alle 18-vuotiasta voida pitää ylipäättään kykeneväisenä muodostamaan vapaata tahtoa si-jaissyntyttäjäksi ryhtymisestä.

2. Huomiot rikoslain 25 lukuun ehdotettavasta uudesta kriminalisoinnista (ehdotettava uusi 3 d §: ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö)

a) Rangaistavuuden ala

Sisäministeriö pitää kannatettavana esitystä myös siltä osin, kun ehdotetaan rikoslain 25 lukuun lisättäväksi uusi 3d §, jossa rangaistavaksi säädetäisiin ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö sekä tähän liittyvä rikoslain 25 luvun 10 §:n mukainen oikeushenkilön rangaistusvastuu. Esitettyjen ehdotusten avulla on mahdollista puuttua nykyistä tehokkaammin ihmiskaupparikosten tuottamaan taloudelliseen hyötyyn, minkä lisäksi myös rikosvastuun toteuttaminen on oletettavasti tehokkaampaa huomioiden myös oikeushenkilöt. Sisäministeriö yhtyy työryhmän mietinnössään esittämään näkemykseen siitä, ettei kaikissa tilanteissa, joissa on kyse ihmiskaupparikoksesta, esiinny tämän lisäksi uudessa kriminalisoinnissa tarkoitettua palvelun käyttöä. Onkin perusteltua, ettei ehdotettava uusi rangaistussäännös koskisi esimerkiksi tilanteita, joissa henkilö ostaa valmiin tuotteen esimerkiksi ruokakaupasta ja tuote on valmistettu ihmiskauppaa merkitsevissä työoloissa. Esitutkintaviranomaisen kannalta ehdotetun sääntelyn mukaisten rikosten tutkintaan liittyyneen jossain määrin näytöllistä epäselvyyttä esimerkiksi sen osalta, onko palvelun käyttäjä ollut missä määrin tietoinen ihmiskauppaan liittyvistä seikoista kulloisessakin tilanteessa.

b) Rangaistusasteikko

Sisäministeriö pitää ehdotettavaa rangaistusasteikkoa sakosta vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi perusteltuna ottaen huomioon rangaistavaksi säädettyjen tekojen hyväksikäyttöluonne, säännöksen edellyttämä tahallisuus ja se, että säännös kattaisi hyvin monenlaisia tilanteita useiden eri ihmiskaupan muotojen kontekstissa.

Sisäministeriö pitää erittäin kannatettavana, ettei Ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä ehdoteta säädettyväksi asianomistajarikokseksi.

c) Muut huomiot

Sisäministeriö toteaa ihmiskaupparikollisuuden olevan pitkälti piilorikollisuutta, joka ei helposti tule viranomaisten tietoon. Viranomaisten tietoon tulevien ihmiskaupparikosten määrien arviointiin liittyy epävarmuutta mikä koskisi myös ehdotettavan uuden kriminalisoinnin kattamia ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttörikoksia. Ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttörikosten ilmituloon viranomaisille vaikuttaa keskeisesti erityisesti poliisin tekemä paljastava toiminta ja sen resursointi.

3. Huomiot rikoslain 25 luvun 10 §:ään ehdotettavasta muutoksesta (ehdotettavaa uutta ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevaa kriminalisointia koskeva lisäys oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaan)

-

4. Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

Sisäministeriö kannattaa Ihmiskauppadirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa työryhmän mietinnössä esitettyjä pakkokeinolain ja poliisilain muutoksia. Muutokset edistävät rikosten tutkintaa ja täytäntöönpanevat ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin mukaisia velvoitteita.

5. Huomiot oikeudenkäymiskaaren ja esitutkintalakiin ehdotettavista muutoksista

Sisäministeriö kannattaa Ihmiskauppadirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa työryhmän

mietinnössä esitettyjä oikeudenkäymiskaaren ja esitutkintalain muutoksia. Muutokset täytäntöönpanevat ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun

direktiivin muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin mukaisia velvoitteita.

6. Huomiot ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

a) 11 artikla

b) muut muutosdirektiivin säännökset

-

7. Huomiot ehdotusten vaikutuksista

Sijaissynnyttäjäksi saattamisen lisääminen ihmiskaupan tarkoitukseksi ei oletettavasti tule lisäämään esitutkintaviranomaisten työmäärää merkittävässä määrin, vaan vaikutuksen voidaan työryhmän mietinnöstä ilmenevällä tavalla ja perusteluilla olettaa olevan vähäinen.

Ehdotettavan uuden ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevan kriminalisoinnin voidaan sen sijaan arvioida lisäävän käsiteltäväksi tulevia tapauksia esitutkinnassa, mikä vaikuttaa erityisesti poliisin työmäärään. Vaikutusta on erittäin hankala arvioida, mutta se on tärkeää huomioida poliisin resursoinnissa, jotta poliisin kyky suoriutua esitutkintalain mukaisista tehtävistään varmistetaan myös jatkossa. Koska ihmiskauppa on hyvin pitkälti piilorikollisuutta, ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttörिकosten ilmituloon viranomaisille vaikuttanee varsin keskeisesti poliisin paljastava toiminta ja sen resursoiminen. Resurssivaikutus on tärkeää huomioida myös muiden rikosprosessiviranomaisten kohdalla. Sisäministeriö toteaa, että ehdotusten vaikutuksia ja tähän liittyviä epävarmuustekijöitä on arvioitu mietinnössä laajasti.

8. Muut huomiot

Ei muuta lausuttavaa.

Poliisijohtaja

Stefan Gerkman

Poliisitarkastaja

Arto Hietanen

VN/33260/2024-SM-32

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: